

TC

ANADOLU BEYLİKLERİ

Hamidoğulları ve Saruhanoğulları

Oğulcan KAÇAR

Oglnkcr54_kcr@outlook.com

Özet

Türkiye Selçuklu devletinin son dönemlerinde Anadolu’da birçok Beylik bağımsızlıklarını ilan ediyordu. İşte bu makalede de bu beylikler arasında yer alan Hamitoğulları ve Saruhanoğulları beylikleri hakkında sırasıyla kuruluşları, gelişmeleri, Osmanlı devletine tabi hale gelmeleri ve son olarak da bu iki beyliğin teşkilat yapıları iki bölüm şeklinde ele alınacaktır. Söz gelimi I.Bölümde Hamitoğulları Beyliği ele alınacaktır. Hamidoğulları Beyliği Hamid Bey tarafından kurumuştur.¹ Hamid Bey, Suriye bölgesinden göç ederek Anadolu Selçuklu Sultanı I. Alâeddin Keykubad’ın himayesine girmek üzere aşiretiyle birlikte Anadolu’ya gelir ve Anadolu’da uzun süre sultanın çocuklarına ve askerlerine silâh tâlim’i yaptırır. Sultan Alâeddin’in ölümünden sonra yerine geçen oğlu II. Gıyâseddin Keyhusrev tarafından başarılı hizmetleri sebebiyle ödüllendirilerek Isparta ve Burdur yöresine uç kumandanı haline getirildiği bilinmektedir. Hamidoğullarının teşkilat yapısında Selçuklu ve Osmanlı devletinin politikalarını uygulandığı görülmektedir... II.Bölümde ise Saruhanoğulları Beyliği ele alınacaktır. Saruhanoğulları Manisa bölgesinin Türkleşmesinde önemli rol oynamış, yeni yerleşim yerlerinin kurulmasını sağlamış, ele geçirdikleri şehir ve kasabaları Türklerin yerleşmesi için merkez haline getirmiştir. Beyliğin kurucusu olan Saruhan Bey’in Harezm Türkmenlerinden olduğu sanıldığı gibi onun şahsiyeti hakkında birçok görüş ortaya atılmıştır.

Giriş

I.BÖLÜM

Hamitoğulları Beyliğinin Ortaya Çıkışı ve Tabi Hale Gelme Sürecine Genel Bir Bakış

Kuruluş

1220 yılında devam eden Moğol istilası nedeniyle Türkistan bölgesindeki Türkmenler Anadolu’ya göçmekteydi. Bizans Devleti, kendi içindeki siyasi çekişmeler ve yaşanan malî sıkıntılarla zayıf duruma düştüğü dönemde Selçuklu Sultanı I.Aleâddin Keykubat, Anadolu’da bölgeler fethettikten sonra bölge Türkmen yerleşmesine açılmıştı. İşte Hamitoğulları beyliği de I.Aleâddin Keykubat tarafından Anadolu’ya yerleştirilmişti.² Zamanla ortaya çıkan bazı sorunlar, ülkede huzur ve refahın devamına müsaade etmemiştir. Bir taraftan Bizans, elinden çıkan toprakları geri alma çabaları uğruna Anadolu’da giriştiği siyasi faaliyetler ve askeri saldırılarını sürdürmüştür. Diğer taraftan Moğolların Anadolu’yu istilâ etmesiyle bıraktığı korkunç tahribatla birlikte Anadolu’da siyasi birlik de bozulmuştur. Yine Timur’un Anadolu’ya müdahalesi ile oluşan fetret yılları ve Memluk sultanlarının, Anadolu’daki iç muhalefet oluşumlarını kullanması da Selçuk devletinin çöküşüne yol açmıştır.

¹ Nermin Şaman DOĞAN, “Selçuklu ve Hamidoğulları Döneminde Isparta: Kültürel Ortam”, *Sosyal Bilimler Dergisi*, Ankara 2009, S.22, s.75.

² Zerrin GUNAL, *Anadolu Beylikleri*, Yeni Türkiye Yayınları, C.4, Ankara 2009, s.32.

Bağımsızlık

1299-1300 senesine gelindiğinde ise Anadolu'da Beylikler ortaya çıkmaya başlamıştı bile. Anadolu Selçuklu devleti yavaş yavaş tarih sahnesinden çekildiği zamanlarda Anadolu'da bağımsız Türk beylikleri ortaya çıkmıştır. Güçlü beylikler, daha zayıf olanları kendi yanlarına alarak siyasi güç elde ederken, sahip oldukları toprakları daha da genişletmeye çalışmıştır. Böyle bir durumda ortaya çıkan ve bir asır varlığını devam ettiren Hamitoğulları beyliği de bulunduğu bölgede siyasî, ekonomik ve kültürel alanda etkili olmaya çalışmıştır. Osmanlı devletinin oluşumu ve Anadolu'da yeniden Türk birliğinin tesisi hususunda Hamitoğulları beyliğinin de katkısı bulunacaktı.³

Hamid Bey, ilk defa 1291 yılında Moğol zulmüne karşı uçlarda başlayan Türkmen ayaklanmaları sırasında Isparta ve Burdur yöresinde kendine bağlı Türkmenler ile birlikte diğer beylikler gibi harekete geçerek Moğol merkezî yönetime isyan etti ve Isparta merkez olmak üzere bağımsız bir beylik kurmaya çalıştı. Selçuklu Sultanı II. Mesud, Karamanlılar'ın bu Türkmen ayaklanmalarını önleyemeyince İlhanlı Hükümdarı Geyhatu Han'dan yardım istemek zorunda kaldı. Bunun üzerine büyük bir ordu ile Anadolu'ya gelen Geyhatu Isparta ve kısmen de Burdur'da tahribat ve katliamda bulundu. Hamid Bey, bu Moğol saldırısından kurtulabilmek için geri çekilmek zorunda kaldı. Daha sonra Selçuklularda 1296 yılında doğan bir otorite boşluğundan faydalanan Hamid Bey, Uluborlu'yu hükümet merkezi yaptı ve Isparta, Burdur, Eğridir, yöresinde Hamidoğulları Beyliği'ni kurarak bağımsızlığını ilân etti. Daha sonra Beyliğin sınırlarını genişleten Hamid Bey, ailenin en yaşlı üyesi olarak eski Türk geleneğine uygun bir şekilde hükümet merkezi Uluborlu'da "ulu bey" ünvanıyla hüküm sürdü. Anadolu'da İlhanlı hâkimiyetinin ve korkusunun yoğun olarak yaşandığı bu dönemde Hamid Bey de bağımsızlığını ilân etmiş olmasına rağmen Gaza Han adına sikke kestirmek zorunda kalmıştı. Hamid Bey'in ayrıca aynı tarihte ve aynı merkezlerde, hiçbir Anadolu beyinin cesaret edemediği bir davranışla Selçuklu Devleti'ne tabi olduğunu gösterecek şekilde III. Alâeddin Keykubad adına sikke kestirdiği dikkati çekmektedir.

Gelişmeye Giden Süreç

Hamid Bey'in ölümünün ardından onun yerine oğlu İlyas beyliğin idaresini ele aldı. İlyas Bey zamanında Beyliğin toprakları genişletmek amacıyla, Komşuları özellikle de Karamanoğulları beyliği ile mücadelelerin yaşandığı görülmektedir.⁴ İlyas Bey'in ardından ise beyliğin idaresi büyük oğlu Feleküddin Dünder Bey'e geçti. Dünder Bey Daha dedesi Hamid Bey'in sağlığında geniş yetkilerle sahipti. İdareyi ele aldıktan bir müddet sonra hükümet merkezini Eğridir'e nakleden Dünder Bey, beyliği arasındaki ticarî ve askerî yolları denetleyecek bir konuma geldiği gibi şehre de kendi adına "*Felekâbâd*" adını verdi. Beyliğin sınırlarını genişletmeye başlayan Dünder Bey kısa sürede bir çok akınlar yapmaya başladı. 1312'de Antalya kapılarına dayandı. Ancak daha sonra İlhanlılara bağlılığını bildirirse de İlhanlı devleti içinde oluşan boşluktan

³ Ali MİYNAT, "Uluslararası Orta Anadolu ve Akdeniz Beylikleri Tarihi", *Kültür ve Medeniyet Sempozyumu*, Isparta 2018, s.14.

⁴ DOĞAN, a.g.e., s.77.

yararlanarak akınlarına tekrar başladı. Antalya'yı ele geçirip idaresini kardeşi Yunus Bey'e verdi. Böylece Teke-ili denilen bu bölgede Tekeoğulları Beyliği'nin temelleri atılmış oldu. Antalya'yı ele geçirdikten sonra daha da güçlenen Dünder Bey İlhanlı otoritesini tanımayarak bağımsızlığını ilan etti ve sultan unvanını kullanmaya başladı. Fakat bir süre sonra İlhanlılar'ın Anadolu genel valisi Demirtaş Noyan'ın baskısı karşısında Felakâbâd'ı terk ederek Antalya'ya kadar kaçtı, Antalya'nın idaresini elinde bulunduran kardeşi Yûnus Bey'in oğlu Mahmud Bey tarafından Demirtaş'a teslim edilerek öldürülmüştü⁵. Dünder Bey öldürüldüğünde geride bıraktığı çocuklarından Çelebi Mehmed Bey Gölhisar'da hüküm sürmekte, Mübârizüddin İshak Bey ise babasının sağlığında gittiği Mısır'da bulunmaktaydı. Hamidoğulları Beyliği'ni ise Dünder Bey'in torunu ve Mübarizüddin Beyin oğlu olan Bedreddin Hızır Bey ele almıştı. Kısa süren bu ilk idaresi sırasında birkaç kez akınlar yaparak beyliğini genişletti. Daha sonra Mübârizüddin İshak Bey, kendi yokluğunda beyliği yöneten oğlu Hızır Bey'den idareyi devraldı. Lakin fazla sürmeden vefat etti. Yerine tekrar oğlu Hızır Bey ikinci defa idareyi ele aldı. Bu dönemde daha çok imar faaliyetlerine önem veren Hızır Bey bundan sonra ömrünün geri kalan kısmını ilmî ve dinî faaliyetlerle geçirmiş, beyliğin idaresini, amcazadesi Mustafa Bey'in oğlu Hüsâmeddin İlyas Bey'e bırakmıştır. İlyas Bey Antalya'nın 1361'de Kıbrıs kralı tarafından zaptı üzerine Teke Beyi Mehmed Bey'e yardımda bulundu. Ancak Antalya üzerine yürüyen Mehmed ve İlyas beyler, şehri bütün çabalarına rağmen geri alamadılar. Bunun ardından Memlük sultanının teşvikiyle Anadolu beylerinden oluşturulan ittifaka katılan İlyas Bey, Karamanoğlu Alâeddin Bey ile birlikte harekete geçti. Konya'da toplanan 40.000 kişilik bir ordu Kıbrıs krallığı ile savaşıyorlardı. Lakin vuku bulan çatışmalar sonuçsuz kalınca geri çekilmek zorunda kalmışlardır. Bu tarihten sonra Hüsâmeddin İlyas Bey Karamanoğulları ile şiddetli bir mücadeleye girişti. Karamanoğlu Alâeddin Bey, İlyas Bey'i cezalandırmak üzere büyük bir ordu ile Felekâbâd üzerine yürümüş ve şehri ele geçirerek tahrip etmişti. Hüsâmeddin İlyas Bey ise şehri savunamayacağını anlayınca az sayıda adamı ile birlikte kaçarak Germiyanolu Süleyman Şah'a sığınmıştı. İki yıla yakın bir süreden sonra Hüsâmeddin İlyas Bey, Germiyanolu Süleyman ve Osmanlı Sultanı I. Murad'dan aldığı yardımla⁶ başta Felekâbâd olmak üzere bütün Hamîd ülkesini tekrar ele geçirdi. Hüsâmeddin İlyas Bey'in ölümünden sonra yerine oğlu Kemâleddin Hüseyin Bey geçti. Hüseyin Bey zamanında mücadeleler devam etmekte olup beyliğin küçülmeye başlamıştır.⁷ Hüseyin Bey, I. Murad'a Rumeli'de yaptığı fetihler dolayısıyla gönderdiği bir ahidnâme ile daha önce yazmış olduğu iki mektubunun cevapsız kalmasından duyduğu üzüntüyü dile getirerek iki yıldan beri Osmanlı padişahına bağlı olduğunu ve topraklarına saldırılarını sürdüren Karamanoğulları'na karşı onun himayesini ve yardımını istediğini belirtti. İstenilen bu yardımın karşılığında ise babasının topraklarını Osmanlı'ya satmaya mecbur kalmıştı.⁸ I. Murad, gönderdiği cevapta ise kendisinin sadakatinden şüphe etmediğini bildirmiş ve hil'at (özel giyişi) göndererek onun gönlünü almıştır. Böylece Daha

---

⁵ GUNAL, *a.g.e.*, s.33.

⁶ DOĞAN, *a.g.e.*, s.90.

⁷ *a.g.e.*, s.78.

⁸ *a.g.e.*, s.78.

sonra Hüseyin Bey Osmanlılar'ın Balkanlar'daki geleceğini tayin eden 1389'daki Kosova Savaşı'na oğlu Mustafa Çelebi idaresinde 2000 kişilik bir okçu birliği gönderdi ve bunlar savaşta önemli rol oynadılar.

Daha sonra Osmanlı tahtına çıkan Yıldırım Bayezid Anadolu birliğini sağlamak üzere giriştiği hareket neticesinde bazı beylikleri ele geçirdi ardından da Karamanoğlu Alâeddin Bey'in Hamid-ili topraklarına saldırması ve Hamid halkının da şikâyetleri üzerine yeniden sefere çıkarak onun üzerine yürüdü. Osmanlı kaynaklarında bu sefer sırasında Hamidoğulları'na ait toprakların tamamının ele geçirildiği ve idaresinin de I. Bayezid'in oğlu İsa Çelebi'ye verildiği kayıtlı olduğu bilinmektedir. Hamidoğlu Hüseyin Bey'in sonu hakkında kaynakların bir kısmında bilgi verilmemiş, bazılarında ise onun bu sefer sırasında 1391 yılında öldüğü ve oğlu Mustafa Çelebi'nin Yıldırım Bayezid'in hizmetine girdiği kaydedilmiştir. Osmanlı hâkimiyetine geçtikten sonra Hamidoğulları'nın toprakları Hamid-ili (Hamid sancağı) adıyla anılan idarî bir bölge haline getirilip Anadolu Beylerbeyliğine bağlandı. Daha sonra Karamanlı-Osmanlı mücadelelerinde Osmanlı padişahı II.Murad zamanında Karamanoğlu Mehmet Bey kurduğu ittifaklar sonucu Antalya kuşatmasında başarısız olunca ve kendisi de bu kuşatma sonucu vefat edince yerine oğlu İbrahim Bey geçmişti. İbrahim Bey ilk olarak II.Murad'dan af dilemesine rağmen daha sonra Dış ülkeler ile görüşerek Osmanlı topraklarına saldırıyordu. II.Murad ise Rumeli de faaliyetlerine devam ettiği sürede, Hamidoğlu topraklarını yani hamid-ili bölgesine Karamanoğullarına bıraktığını görüyoruz.⁹

Hamidoğulları Beyliğinde Teşkilat Yapısına Genel Bir Bakış

Hamidoğulları Beyliğine bakıldığı zaman teşkilât yapısı, İktisadî hayatı ve kültürel yapısı bakımından Hamitoğulları beylerinin devlet anlayışı, Anadolu Selçukluları'ndan kalan eski Türk devlet töresine dayanmakta olduğunu görmekteyiz. Devlet ailenin ortak mülkü olarak kabul edilmişti. Hamid şehirlerine bakıldığında tam olarak İslam şehri özellikleri yansıttıkları görülmektedir.¹⁰ Yukarıda değinildiği gibi Hamid Bey hem beyliğin kurucusu hem de ailenin en yaşlı üyesi olarak ulu bey sıfatı ile hükümet merkezi Uluborlu'da hüküm sürmüştür. Hamid Bey'in '*es-sultânü* 'l-a '*zam*' unvanını kullandığı görülmektedir. Feleküddin Dünder Bey'in ise dedesi Hamîd Bey'in sağlığında Burdur'da hüküm sürdüğü "*melikü* 'l-ümerâ" unvanını kullanmıştır. Hamid beyleri, Anadolu Selçukluları'nın son sultanları III. Alâeddin Keykubad ile II. Gıyâseddin Mesud adına sikke kestirip hutbe okutmuşlardır. Fakat Selçuklu Devleti yıkılınca Anadolu'ya hâkim olan Moğol hükümdarları adına sikke kestirmek zorunda kalmışlardır. Daha sonra Dünder Bey Antalya'yı fethettikten sonra bağımsızlığı ilan ederek Sultan unvanını almıştır ve döktürdüğü sikkelere bağımsız olduğunu göstermek için İlhanlı hükümdarının adını koydurtmamıştır. Hamidoğulları Bazı şehir ve kalelerini Osmanlılar'a sattıklarını görülmüştür. I.Murad'ın Germiyan ve Hamid arazilerini satın alma yoluyla kendi topraklarına katmıştı.¹¹Daha

⁹ Zerrin GUNAL, *Anadolu Selçukluları ve Beylikler Dönemi Sosyal ve Siyasi Hayat*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 2006, s.10.

¹⁰ DOĞAN, *a.g.e.*, s.75.

¹¹GUNAL, *a.g.e.*, s.27.

sonra satın alınan bu bölgelere kendi askerlerini yerleştirirken Hamidoğulları beylerinin daha önce vermiş olduğu berat veya nişanları kendi tuğrası veya nişanı ile yenilediği bilinmektedir. Hamidoğulları, Feleküddin Dünder Bey devrinde en parlak dönemini yaşamıştır. Dünder Bey, barış zamanında ordusuna çeşitli savaş taktikleri uygulatıp askerî manevralar ve resmi geçitler düzenleyerek kuvvetlerinin daima savaşa hazır halde olmasını sağladı. Hamidoğulları beyleri araziye Selçuklular ve Osmanlılar'da olduğu gibi timar, mülk ve vakıf olarak askerler vermişlerdir. Başta beyliğin kurucusu Hamid Bey olmak üzere bütün Hamid beyleri âlimleri korumuş, onlara vakıflar bağlamıştır.

II.BÖLÜM

Saruhan Bey Şahsiyeti

Çağdaş kaynaklarda Saruhan Bey'in ismi konusunda herhangi bir bilgi bulunmaz. XVI. yüzyıla ait ahrir kayıtlarında babasının adı Alpaga şeklinde gösterilir. Diğer Osmanlı kaynaklarında ise Saruhan Bey'i Anadolu Selçuklu Sultanı II. Mesud'un nökerlerinden ve Selçuklunun uç bölgelerindeki emirlerinden biri diye ele almışlardır. Diğer bir kaynakta ise Moğol ve Selçuklu hükümdarlarının kapıcı başısı olduğu, elçilikle geldiği Karamanoğlu Mehmed Bey'in yanında kaldığı belirtilir. Modern tarihçilerin bir bölümü bu bilgileri esas alırken bazıları, Saruhan Bey'in Türkmen beylikleri arasında başlangıçta en güçlü beylik olan Germiyanogulları'na bağlı bir emir olduğunu, bazıları ise Celâleddin Hârizmşah'ın Selçuklu Sultanı I. Alâeddin Keykubad'a yenilmesinin ardından 1230 yılı dolayında Selçuklu sultanının hizmetine giren Hârizm emirleri arasında yer alan Saruhan adlı beyle irtibat kurulabileceğini ileri sürer. Bir başka araştırmada ise Manisa bölgesindeki yer adlarından ve bazı maddî işaretlerden yola çıkılarak Saruhan'ın Kıpçak kökenli olma ihtimali üzerinde durulur.

Beyliğin Ortaya Çıkışı ve Tabi Olma Süreci

Batı Anadolu uç kesiminde birince bölümde de bahsedildiği üzere Selçuklu devletinin son zamanlarında beylikler ortaya çıkmaktaydı. İşte Saruhan Beyliği de bu tarihlerden itibaren faaliyet gösteren Saruhan Bey tarafından Manisa merkezli olarak kurulmuştur. Saruhan Bey, Bizanslılar tarafından Batı Anadolu'ya sevk edilen askeri birliklerle bir çok kez mücadelelerde bulunmuştu. Neticesinde Bu mücadeleler sonucunda Manisa'yı ele geçirebildi. Manisa'nın beyliğin merkezi haline gelişinin ardından Saruhan Bey giderek güçlendi ve bağımsız olma yolunda önemli bir adım atmış oldu. Özellikle denize yönelik akınlarda komşusu Aydınogulları ile ittifak içinde hareket etmeye başladı. Bu ittifaka zaman zaman Menteşe beyleri de katıldı. Bu sırada Bizans'ın içinde bulunduğu karışıklıklar ve taht kavgaları, aralarında Saruhanoğulları'nın da yer aldığı sahil Türkmen beylikleriyle Osmanlılar'ın dahil olduğu kuzeydeki Türkmen beyleri arasında rekabete yol açtı.

Osmanlı padişahı Orhan Bey'in Bizans'a karşı faaliyetleri sırasında Bizans İmparatoru III. Andronikos, Saruhan Bey ile ittifak yaptığı bilinmekteydi. Vuku bulan bu mücadeleler de

Ceneviz kolonisi Saruhan Bey'in haraç g z rı oldu. Onun vefatıyla birlikte ise yerine oğlu Fahreddin İlyas Bey geçmişti. Ulu bey sıfatıyla babasının yerini alan Fahreddin İlyas Bey dönemi hakkında ayrıntılı bilgi yoktu. Onun babasının siyasetini izlediği ve Bizans imparatoriçesi ile yapılan ittifaka bağlılık gösterdiği bilinmektedir. Daha sonra Saruhanoğulları bir taraftan Karesi Beyliği'ne karşı sahip olma siyaseti başlatan Osmanlılar'la, diğer taraftan İzmir'e iyice yerleşen Latinler'le karşı karşıya kalmıştı. Bu durum onların denize yönelik akın faaliyetleri ve ticaretleri açısından olumsuz sonuçlara yol açtı. Daha sonra İlyas Bey, Bizans imparatorunu yakalama planları yaptığı sırada bu durumdan haberdar olan imparatorun kurduğu tuzağa düşer. Neticede rehin olarak alınan İlyas Bey eşinin sağladığı fidye ile kurtulabildi. İlyas Bey bu olayın etkisiyle tahttan çekilmiş veya bir süre sonra vefat etmiş, yerine oğlu İşhak Bey geçmiştir. Muzafferüddin İşhak Bey'in h k mranlığında Saruhan Beyliği en parlak dönemini yaşadı. Özellikle beylik merkezi Manisa bu zaman diliminde önemli imar faaliyetlerine sahne oldu. Bu imar faaliyetlerindeki gelişmeler Karamanoğulları ile olan münasebetlerin yoğunlaştığı döneme rastlamaktadır. Mimari eserlerin inşası beyliğin ekonomik gücüyle bağlantılı olup bunun kaynakları kısmen deniz akınları ve daha çok Latinler'le yapılan ticaretti. İşhak Bey, saltanatı müddetince giderek güçlenen Osmanlılar'a karşı sakin bir siyaset izlemeyi tercih etti. Bunun yanında da Karamanoğulları ile de münasebetlerini iyi tutmaya çalıştı. Kaynakların bahsettiği  zerine Karaman Beyi Alâeddin uç beyleri üzerinde nüfuzunu arttırma çabası içine girerek Saruhanoğulları'nın dahil olduğu uçtaki Türkmen beyliklerini kendisine bağladı. Daha soran Saruhan tahtına Hızır Bey'in geçtiği görülmektedir. Bu dönem den itibaren yaklaşık on yıllık bir dönem karışıklıklar içinde geçti. Bu dönemde I. Murad'ın beylik üzerindeki nüfuzu daha da arttı. Osmanlı devletini katıldığı savaşlara Saruhanoğullarıda destekçi olarak katılmaya başladı.

I. Murad'ın yerine tahta geçen Yıldırım Bayezid bir seferi sırasında Manisa'ya geldiğinde Hızır şah onu karşılayarak şehri Osmanlılar'a teslim ettiği bilinir. Yıldırım Bayezid, Manisa'yı kendisine bırakan Hızır şah'a bazı yerleri mülk olarak vermiştir. Belki de bu sebeple Hızır şah, Osmanlı kayıtlarında Hızır Paşa diye anılır. Manisa merkezli Osmanlı idarî biriminin başına ise Yıldırım Bayezid'in oğlu Ertuğrul ve ardından Süleyman elebi getirilmişti. Daha sonra bu dönemlerde Saruhan yöresinde Osmanlı idaresine karşı Orhan Bey'in öncülüğünde bazı faaliyetlerin yapıldığı görülmektedir. Bölge halkıda onu destekliyordu. 1402 Ankara Savaşı'nın ardından Orhan Bey, Timur'un desteğiyle Manisa'ya gelip 1402'de Saruhan Beyliğinin başına geçmeyi başarmıştır. Böylece Saruhan Beyliği on iki yıllık bir aradan sonra yeniden kurulmuş oluyordu. Fakat Orhan Bey bu ikinci saltanatı sırasında aile üyelerinin diğer üyeleriyle geinemedi ve özellikle Hızır şah'ın muhalefetiyle karşılaştı. Bir süre sonra Orhan Bey bertaraf edildi ve Saruhan tahtına yeniden Hızır şah geçti. 1411'den sonra Saruhan ülkesinin elebi Mehmed'in idaresi altına girdiği, böylece Saruhanoğulları'nın Manisa kolunun tarihe karıştığı anlaşılmaktadır. Çelebi Mehmed, Manisa'da tam h kimiyet kurduktan sonra burayı bir sancak haline getirip beyliğine Timurtaşoğlu Ali Bey'i getirdi. Ali Bey'in Manisa bölgesini de etkileyen Börklüce Mustafa ve onun adamı Torlak Kemal'in isyanı sırasında Torlak Kemal'in yenilgiye uğratmasıyla Saruhan bölgesinde kesin Osmanlı idaresi belirginleşir. Lakin bölgede bu seferde Cüneyd Bey'in faaliyetleri gözükür. Saruhan halkının da desteğini almasına rağmen Cüneyd Bey faaliyetleri sonunda idam edilmesiyle bölge tam olarak Osmanlı düzenine sahip olmayı başardı.

Saruhan Beyliğini Teşkilat Yapısı

Saruhan Beyliği'nin merkez idaresi ve teşkilâtı diğer Türkmen beyliklerine benzer. Beylik Saruhan Bey zamanında Manisa ve Nif olarak iki ana idarî birime ayrılmış, muhtemelen daha sonraları Demirci tarafı da bir diğer idarî birim olarak ortaya çıkmıştır. Saruhan hânedanı üyeleri genellikle bey ve çelebi unvanı ile anılıyordu. İlk defa şaşaalı unvanla anılan İshak Bey'dir. Hânedanın bazı üyeleri ise paşa unvanıyla kayıtlarda geçer (Hızır Paşa). Saruhan beylerinin Latin ve Cenevizliler'le ticarî ilişkileri olduğu bilinmektedir. Latinler'le yapılan 1340 tarihli anlaşma bu durumun niteliği bakımından önemlidir. Saruhan tuzlasının ve şapının önemi Osmanlılar döneminde de sürmüştür. Yine iç piyasada geçerli paraları vardı. Bugüne ulaşanlar arasında İshak Bey, İlyas Bey, Orhan Bey, Hızır Şah ve İshak Bey oğlu Saruhan'ın paraları zikredilebilir. Bazı araştırmacılar Saruhan, Karesi ve Osmanlı paralarının aynı tipolojide olmasından hareketle bu üç beyliğin müşterek bir ekonomik ve ticarî bağa sahip oldukları fikrini ileri sürmüştür. Saruhan beylerinin ayrıca ilim ve kültür hayatını destekledikleri bilinmektedir.

Kaynakça

Nermin Şaman DOĞAN, (2009), "Selçuklu ve Hamidoğulları Döneminde Isparta: Kültürel Ortam", *Sosyal Bilimler Dergisi*, Ankara

Zerrin GUNAL, (2009), *Anadolu Beylikleri*, Yeni Türkiye Yayınları, C.4, Ankara

Ali MİYNAT, (2008), "Uluslararası Orta Anadolu ve Akdeniz Beylikleri Tarihi", *Kültür ve Medeniyet Sempozyumu*, Isparta

Zerrin GUNAL, (2006), *Anadolu Selçukluları ve Beylikler Dönemi Sosyal ve Siyasi Hayat*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara